

Robert Pyka

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Instytut Socjologii — między ciągłością a zmianą

Rok 2016 był dla Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego rokiem udanym pod względem aktywności naukowo-badawczej. Był też rokiem zmian organizacyjnych. Po ośmiu latach, zgodnie ze statutem Uniwersytetu Śląskiego, w związku z upływem drugiej kadencji stanowisko dyrektora Instytutu opuścił prof. zw. dr hab. Wojciech Świątkiewicz.

Z dniem 1 października 2016 roku stanowisko dyrektora Instytutu Socjologii objął dr hab. Tomasz Nawrocki. Przed Instytutem, który doświadcza swoistej zmiany pokoleniowej, otwiera się zatem nowy rozdział w jego historii z zachowaniem ciągłości kierunków działań i projektów, przy życzliwym wsparciu doświadczonego grona profesorskiego. Jeden z jego członków, prof. zw. dr hab. Jacek Wódz, przeszedł w roku 2016 na emeryturę, co było okazją do uroczystego pożegnania, choć Profesor nadal pozostaje wykładowcą w Instytucie Socjologii. Na tę okazję przygotowano księgę jubileuszową zatytułowaną *Ład społeczny i jego przedstawienia*, w której swoje teksty zamieścili wybitni polscy socjologowie. Monografia została wręczona Profesorowi podczas uroczystości jubileuszowej, która odbyła się 29 czerwca 2016 roku na Wydziale Nauk Społecznych. Obecni byli przedstawiciele władz rektorskich i dziekańskich Uniwersytetu Śląskiego oraz znamienici goście, najwybitniejsi polscy socjologowie, w tym prof. Krzysztof Frysztański, przewodniczący Komitetu Socjologii Polskiej Akademii Nauk, prof. Kazimierz Z. Sowa, prof. Zbigniew Kurcz, prof. Marian Malikowski, prof. Stanisław Kłopot. Swoje przedłożenie przesłał też prof. Andrzej Sakson.

W 2016 roku działalność naukowa była prowadzona w Instytucie Socjologii w ramach siedmiu zadań badawczych, realizowanych w formule tzw. badań statutowych oraz czterech zadań prowadzonych w zakresie dotacji dla „młodych naukowców”. Realizowane badania obejmowały swoim zakresem 33 dyscypliny naukowe i specjalności badawcze, od socjologii regionu, socjologii miasta czy socjologii zmiany społecznej rozpoczynając, przez socjologię kultury, socjologię

polityki, organizacji, socjologię wiedzy, a skończywszy na socjologii pracy, komunikacji społecznej czy pracy socjalnej.

Pracownicy Instytutu Socjologii opublikowali w 2016 roku łącznie 147 tytułów, z czego 19 pozycji stanowiły monografie, 89 rozdziały w monografiach (w tym 7 międzynarodowych), 39 artykuły w czasopismach naukowych (w tym 8 międzynarodowych), z których zdecydowaną większość stanowiły czasopisma punktowane wykazane na liście MNiSW. Spośród opublikowanych monografii można wskazać na takie pozycje, jak: Irena Borowik, Andrzej Górny, Wojciech Świątkiewicz, *Globalny i lokalny wymiar religii* (Kraków 2016); Justyna Kijonka, *Tożsamość współczesnych Górnoślązaków. Studium socjologiczne* (Katowice 2016); Urszula Swadźba, Monika Żak, *Od żony górnika do naukowca. Zmiana systemu wartości i ról społecznych kobiet na terenach przemysłowych Górnego Śląska* (Katowice 2016); Krzysztof Bierwiazzonek, *Społeczne znaczenie miejskich przestrzeni publicznych* (Katowice 2016); Jolanta Klimczak, Katarzyna Ponikowska, *Style życia w perspektywie zrównoważonego rozwoju* (Katowice 2016) czy wspomniana już wcześniej pozycja pod redakcją Tomasza Nawrockiego i Wojciecha Świątkiewicza *Ład społeczny i jego przedstawienia: księga jubileuszowa Profesora Jacka Wodza* (Katowice 2016).

Poza aktywnością publikacyjną pracownicy Instytutu zaangażowani byli w realizację projektów badawczych, z których dziewięć było koordynowanych i prowadzonych w jednostce macierzystej, a jeden stanowił projekt koordynowany przez partnerski zagraniczny ośrodek badawczy. W większości projekty te finansowane były ze środków zagranicznych, w tym funduszy Unii Europejskiej, jak w przypadku projektu „Patterns of Resilience during Socioeconomic Crises among Households in Europe (RESCuE)”, którego kierownikiem jest prof. zw. dr hab. Kazimiera Wódz.

Instytut Socjologii pozostaje silnie zakorzeniony w realiach regionalnych, dlatego jego pracownicy często wspomagają jako eksperci i badacze różnego rodzaju podmioty regionalne ze szczególnym uwzględnieniem jednostek samorządu terytorialnego. Świadczą o tym prace zlecone oraz ekspertyzy, które w 2016 roku wykonywane były między innymi na rzecz takich miast, jak Ruda Śląska czy Bieruń.

O autorytecie Instytutu Socjologii może świadczyć obecność jego ekspertów w różnego rodzaju gremiach, a także uczestnictwo w wydarzeniach istotnych dla kształtowania rozwoju i przyszłości regionu i państwa. Należy w tym zakresie zaznaczyć, że Instytut ma dwóch przedstawicieli w Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, a są nimi prof. zw. dr hab. Marek S. Szczepański oraz prof. zw. dr hab. Wojciech Świątkiewicz. Dużym wyróżnieniem dla Instytutu jest fakt, że prof. Marek Szczepański dołączył w roku 2016 do grona członków korespondentów Polskiej Akademii Nauk, a w styczniu roku 2017 został wybrany na czas trwania kadencji wiceprzewodniczącym Sekcji Nauk Humanistycznych i Społecznych Centralnej Komisji. Profesorowie Marek Szczepański i Wojciech Świątkiewicz są też członkami Komitetu Socjologii Polskiej Akademii Nauk (prof. M. Szczepański jest wiceprzewodniczącym Komitetu). Profesor Wojciech Świątkiewicz przewodniczy

Komisji do Spraw Stosunków Polsko-Czeskich i Polsko Słowackich PAN Oddział w Katowicach.

Europejski Kongres Małych i Średnich Przedsiębiorstw organizowany co roku w Katowicach jest ważnym wydarzeniem gospodarczym, w którego organizacji Instytut Socjologii miał swój udział. Podczas tego wydarzenia dr hab. Rafał Muster oraz dr hab. Robert Pyka mieli okazję przygotować i poprowadzić dwa panele tematyczne, z których pierwszy poświęcony był wyzwaniom rynku pracy, drugi natomiast zagadnieniu metropolizacji. Wnioski z paneli przygotowane przez tych ekspertów znalazły się w pokongresowych rekomendacjach.

Rok 2016 był intensywny dla zespołu Instytutu Socjologii także pod względem działań mających na celu upowszechnianie wyników prac badawczych. W tym czasie pracownicy jednostki wygłosili łącznie 160 referatów, z czego 134 na krajowych, a 26 na międzynarodowych konferencjach naukowych. Warto podkreślić, że w roku 2016 zorganizowano w Instytucie dwie konferencje międzynarodowe oraz dziewięć konferencji krajowych, w których udział wzięli naukowcy z polskich i zagranicznych ośrodków badawczych.

Instytut Socjologii jest obecny w przestrzeni międzynarodowej nie tylko za sprawą udziału w konferencjach oraz w międzynarodowych projektach badawczych, ale również dzięki rozwijanej od lat wymianie studentów i nauczycieli akademickich w ramach programu Erasmus Plus. W 2016 roku 11 pracowników naukowych Instytutu miało okazję prowadzić zajęcia dydaktyczne na zagranicznych partnerskich uczelniach, między innymi w Niemczech, Francji, Grecji, na Węgrzech, w Słowacji i Czechach. Instytut Socjologii gościł także zagranicznych wykładowców, którzy przybyli z Francji, Niemiec i Słowacji. W wymianie studenckiej programu Erasmus Plus wzięło udział 9 studentów, którzy przez kilka miesięcy kontynuowali naukę na uczelniach w Hiszpanii, Niemczech, Wielkiej Brytanii oraz we Włoszech.

Kolejny rok to także nowe inicjatywy podjęte przez pracowników Instytutu Socjologii, których kreatywność sprawia, że jednostka ta nieustannie się rozwija. Działające przy Instytucie Akademickie Centrum Sukcesu, powołane do życia pod koniec 2015 roku, na dobre rozwinęło w 2016 roku swoją działalność, kierując ofertą zarówno do studentów Uniwersytetu Śląskiego, jak i do zainteresowanych problematyką z obszaru nauk społecznych uczniów szkół średnich województwa śląskiego. Z inicjatywy prof. Kazimierzy Wódcz powstało przy Instytucie Centrum Badań Innowacji Społecznych, które za cel stawia sobie między innymi rewitalizację i animowanie procesów organizowania społeczności lokalnej. Pod koniec 2016 roku katowicki oddział Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, którego przewodniczącym jest dr hab. Adam Bartoszek, zainaugurował działalność socjologicznego klubu dyskusyjnego „Socjo-Kato”. Także w roku 2016 z inicjatywy dr. hab. Roberta Pyki swoją działalność na Uniwersytecie Śląskim rozpoczęło Obserwatorium Procesów Miejskich i Metropolitalnych. Prace tej jednostki powinny się przyczyniać do dynamicznego, a jednocześnie zrównoważonego rozwoju górnośląskiego obszaru metropolitalnego. Trudno bowiem sobie wyobrazić zarządzanie tak złożonym i zróżnicowanym organizmem miejskim bez dostępu do rzetelnych danych, badań

i wiedzy w zakresie procesów występujących w skali ponadmiejskiej i metropolitalnej. Jednym z pierwszych działań podjętych przez Obserwatorium było zbadanie potrzeb i deficytów wiedzy jednostek samorządowych działających na terenie górnośląskiego obszaru metropolitalnego. Dokonanie inwentaryzacji potrzeb i deficytów wiedzy pozwoli na zdefiniowanie priorytetowych projektów badawczych, które zespół Obserwatorium powinien przeprowadzić w pierwszej kolejności. Równolegle z badaniami mającymi na celu określenie oczekiwań samorządów względem Obserwatorium przeprowadzono badania dotyczące stanu współpracy jednostek samorządowych działających w ramach Górnośląskiego Związku Metropolitalnego w perspektywie utworzenia Związku Metropolitalnego Województwa Śląskiego. Ponieważ jest to inicjatywa otwarta, do współpracy zaproszone zostały inne uczelnie i jednostki naukowe. Podjęte inicjatywy oraz osiągnięte w 2016 roku rezultaty dają powód do zadowolenia i pozwalają z optymizmem spoglądać w przyszłość, jaka rysuje się przed śląskim środowiskiem socjologicznym skupionym w Instytucie Socjologii UŚ.